

S2019/05151/SF

2020-03-30

Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten

Remissyttrande över delbetänkande Grundpension (SOU 2019:53)

Pensionärernas Riksförbund (PRO), Riksförbundet PensionärsGemenskap (RPG), Svenska KommunalPensionärernas Förbund (SKPF) samt SPF Seniorerna har beretts tillfälle att yttra sig över förslagen i rubricerad promemoria och lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

Vi anser att detta är en väl genomförd utredning. Särskilt uppskattar vi ståndpunkten att EU-domstolens dom bör införlivas på ett sätt som ligger så nära den nuvarande regleringen som möjligt det vill säga att kravet på stark anknytning till Sverige bibehålls.

Vi delar bedömningen att domen inte påverkar garantipensionen för de som är födda 1937 eller tidigare och garantipension till änkepension. Vi delar även uppfattningen att garantipension till omställningspension som sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning ska samordnas enligt de särskilda reglerna om sådana förmåner enligt samordningsbestämmelserna eftersom de efter domen är att betrakta som minimiförmåner.

Vi delar uppfattningen att garantipensionen för den som är född 1938 eller senare behöver göras om på grund av domen och att samordningsbestämmelserna ska tillämpas på den nya "grundpensionen" på motsvarande sätt som de tillämpades på garantipensionen före EU-domstolens dom.

Vi delar bedömningen att grundskyddet i det allmänna pensionssystemet som en följd av detta inte ska samordnas enligt den särskilda regleringen för minimiförmåner och att det därför kommer att finnas en skyldighet att betala ut den till personer som är bosatta i andra medlemsländer.

Vi avstyrker att den nya förmånen ska heta grundpension. Vi föreslår att den ska anknyta till dagens benämning på ett tydligare sätt och heta Garantipension 2.

Mot denna bakgrund **tillstyrker vi** utredningens förslag om att införa en ny förmån för den som är född 1938 eller senare men med följande förbehåll.

- Vi föreslår att man bör överväga om garantipensionen för personer födda 1954 eller senare bör vara individuell, det vill säga vara densamma för gift och ogifta.
- Vi föreslår att åldersgränsen på 65 år för omställningspension tas bort.
- Vi anser att det svårt att lämna ett slutligt ställningstagande gällande konsekvenserna av förslagen, både på kort och lång sikt eftersom underlaget är bristfälligt. Konsekvenserna av förslagen bör därför följas upp av Pensionsmyndigheten.

I övrigt anser vi att det vore av stor vikt att också se över inkomstpensionen som en del i en total översyn av pensionssystemet med syfte att skapa ett mer rättvist och hållbart inkomstrelaterat pensionssystem för **alla** där arbete och antal arbetade år prioriteras högre.

Inledande synpunkter

Grundskyddsutredningen presenterade flera olika förslag för ett förbättrat grundskydd i promemoria *Översyn av grundskyddet för pensionärer – Inriktning för ett nytt grundskydd (Ds 2018:8)*. Arbetsgruppen för *Förbättrat grundskydd för pensionärer* valde sedan att inte gå vidare med flertalet av dessa förslag med anledning av EU-domen. Vi saknar därmed i aktuell utredning ett ställningstagande till dessa förslag som rör garantipensionen. Vi anser att det hade rymts inom utredningens direktiv om att analysera och lämna förslag på hur garantipension till ålderspension och omställningspension bör konstrueras och regleras efter EU-domen, och vilka konsekvenser detta skulle få på de reformambitioner som uttrycktes i *Ds 2018:8*.

Konsekvenserna av genomfört reformarbete i form av att lappa och laga är att vi har fått ett allt mer komplext förmånssystem som är svårt för individen att helt greppa och förstå. Det anser vi är allvarligt i sig då många är beroende av de olika förmånerna såsom garantipensionen och därmed har en stor påverkan på individens ekonomiska situation. Om statens ambition fortfarande är att ha ett inkomstbaserat pensionssystem borde det dock finnas ett intresse av att minska behovet av garantipensionen.

För att så ska ske måste arbete och antal arbetade år värderas högre än vad det gör idag och speciellt med tanke på en höjd pensionsålder. För idag känner sig allt för många besvikna och orättvist behandlade när de går i pension och upptäcker att 40-45 års arbete inte har lönat sig. Det gäller framför allt låg- och medelinkomsttagare. För dessa individer är dagens pensionssystem mer ett grundtrygghetssystem än ett inkomstrelaterat system. Vår uppfattning är att om pensionsavgiften höjs så minskar behovet av garantipension och respektavståndet ökar och på så sätt skulle vi också få ett mer rättvist och hållbart pensionssystem för **alla**. I ett mer inkomstbaserat pensionssystem där arbete och antal arbetade år värderas högre blir också pensionen mer förutsägbar under hela pensionstiden, oavsett när man går i pension. Därför anser vi att det är av stor vikt att inkomstpensionen utreds skyndsamt som en del i en helhetsöversyn av pensionssystemet.

Utredningens förslag

Bakgrunden till utredningens förslag är att en dom från EU-domstolen i december 2017 förändrade förutsättningarna för den svenska garantipensionen. Domen innebar en förändring av hur garantipensionen ska beräknas för den som har varit bosatt i fler medlemsstater i EU. Huvuddragen i utredningens förslag är att garantipensionen ska ersättas av en ny förmån kallad grundpension. Grundpensionen ska tjänas in av den försäkrade och beräknas utifrån den tid som personen har arbetat eller varit bosatt i Sverige. Den nya förmånens belopp ska motsvara garantipensionens nuvarande nivå och avtrappas mot den inkomstgrundade allmänna pensionen.

Grundpension

Vi delar den övergripande tolkningen av domen att garantipensionen inte ska vara en minimiförmån. Därför **tillstyrker vi** utredningens förslag om att införa en ny grundskyddsförmån i den allmänna pensionen för födda 1938 eller senare och som ersätter dagens garantipension för berörda. Vi har dock vissa förbehåll:

Vi **avstyrker** att den nya grundskyddsförmånen ska heta grundpension (9.2). Vi anser att ett nytt namn på en ny förmån som i stort sett är en kopia av en redan existerande förmån kan bidra till att göra det svårare för individen att förstå ett redan svårbegripligt och komplext förmånssystem. Vi menar att det är av stor vikt att pensionssystemet, både vad gäller den allmänna pensionen och tjänstepensionen, bör vara så enkelt som möjligt så att varje enskild individ kan ta medvetna beslut om sin pensionsavgång samt förstå konsekvenserna av sina beslut så att pensionen blir så förutsägbar som möjligt under hela pensionstiden. Vi föreslår därför att den nya förmånen får namnet Garantipension 2.

Vi **tillstyrker förslaget** om grundpensionens grundnivå för gifta och ogifta (9.5.1). Vi föreslår dock att man bör överväga om inte garantipensionen bör vara densamma för gifta och ogifta när det gäller individer som har tjänat in till pension enligt dagens individuella pensionssystem, det vill säga individer födda 1954 eller senare.

Vi **tillstyrker förslaget** att inkomstgrundande ålderspension och vissa andra pensionsinkomster ska minska den föreslagna grundpensionen (9.5.2). Däremot anser vi att det bör preciseras vad som inkluderas i *vissa* andra pensionsinkomster för att göra pensionen så förutsägbar som möjligt för individen. Här vill vi också passa på att lyfta fram att vi tycker det är bra att utredningen har föreslagit att tjänstepensionen inte ska beaktas vid beräkning av grundpensionen.

Vi **avstyrker förslaget** om beräkning av grundpension i vissa fall (9.5.4). Utifrån perspektivet att arbete ska löna sig anser vi att även om en person börjar ta ut pension innan åldern för när grundskydd kan ges, i dagsläget 65 år, borde förmånen räknas efter den faktiska inkomstpensionen. 40 - 45 års arbete bör värderas högre, garantipension bör ges i

förhållande till faktiskt inkomstrelaterad pension och inte en fiktiv sådan. Vid uttag efter 65 års ålder så blir inkomstpensionen högre och då minskar behovet av garantipension.

En omställningspension i form av grundpension

Vi **tillstyrker** i stort utredningens förslag om den nya formen omställningspension i form av grundpension (10). De invändningar vi har är namnet på förmånen och hur länge man har rätt till förmånen. Vi anser att förmånen ska heta omställningspension i form av garantipension. Vi föreslår även när det gäller förslaget om rätt till omställningspension i form av garantipension att ålderskravet 65 år bör tas bort då det innebär att personer som är 65 år och äldre inte kan få omställningspension – en ordning vi anser är diskriminerande (10.3).

Konsekvenser

Det är svårt att få en uppfattning om hur många personer som riskerar att drabbas ekonomiskt av utredningens förslag då uppgifterna om gruppen individer, både i antal och inkomstnivåer, är oklara. Det är därmed svårt med ett ställningstagande från vår sida om konsekvenserna av utredningens förslag. När det gäller konsekvenserna på kort sikt så kommer exempelvis gruppen individer som fått garantipension beviljad från år 2003 till början av år 2007 att beröras. Utredningen har här svårt att säga hur många individer det rör sig om och vilka inkomstskillnader det kan bli. Det här visar också på hur bristen på säkerhet och förutsägbarhet i pensionssystemet. Även om det nämnda osäkerheten beror på en tidigare generös tolkning av samordningsreglerna, och inte på grundpensionsförslagen som sådana, så blir det svårt med ett ställningstagande från vår sida när både antal individer och inkomstnivåer är oklara. Vid ikraftträdandet av förslagen tror vi att det är av stor vikt att det på ett begripligt sätt kommuniceras till de som får sänkt garantipension varför så sker.

När det gäller konsekvenserna av förslagen på längre sikt så är också de svårbedömda då de saknas uppgifter om hur många individer som kommer tjäna in grundpension i framtiden och hur dessa individer skiljer sig från dagens grupper. Fullt genomslag kommer aktuella förslag få först om 40 år efter förslagets ikraftträdande. Vi föreslår därför att det görs kontinuerliga uppföljningar på de förslag som lagts fram och att en sådan uppgift åläggs Pensionsmyndigheten.

Stockholm som ovan

Christina Tallberg
Ordförande
Pensionärernas Riksorganisation

Monica Blomberg
Förbundsordförande
Riksförbundet PensionärsGemenskap

Berit Bölander
Förbundsordförande
Svenska KommunalPensionärernas
Förbund

Eva Eriksson
Förbundsordförande
SPF Seniorerna